

Concert coral dirijat de D. D. Botez

Ne bucurăm nespuse că maestrul D. D. Botez a atins vârsta la care eforturile depuse, atât în direcția dirijatului cât și pe tărîmul creației, sînt încununate sărbătorește cu recunoștință și prețuire, colaboratorii și melomanii manifestîndu-se, la fiecare ocazie, cu dorința de a ura decanului dirijorilor din țara noastră viață lungă, spornică, plină de succes, în continuare.

Cu ocazia concertului *a cappella* realizat în colaborare cu coriștii filarmoniști, de care-l leagă zeci de ani de activitate laolaltă, am simțit pulsînd în inima sa o bucurie pleneră, programul conținînd, așa cum era de așteptat, un număr de lucrări românești care, putem spune, fiecare în parte are istoria ei. Coordonatele generale ale sărbătoririi concertistice au fost precizia, eleganța, bunul gust și desigur nostalgia, atribute pe care D. D. Botez le poartă cu sine, în tot ceea ce întreprinde. Printre cîntecele prezentate, primele au fost *Răsunetul Ardealului* de Ion Vidu și *Cîntec de dor* de Gheorghe Cucu, fiind interpretate cu știința buneii tradiții. Madrigalul *Cocorii* de Vincius Grefiens, lucrare încununată cu un premiu internațional, a reliefat o excelentă cunoaștere a disponibilităților aparatului coral. Lirismul armonic, apropiat poeziei inspiratoare, din lucrarea *Prin nopți tăcute* de Eugen Popescu, ne-a impresionat, în același timp făcîndu-ne curioși să cunoaștem mai multă muzică scrisă de acest compozitor, partituri prezentate destul de rar în programele de concert.

O veche admirație poartă maestrul D. D. Botez creației lui Paul Constantinescu și mai ales *Miorișei* și celor *Patru madrigale* pe versuri de Mihai Eminescu. Și acum am avut ocazia să reascultăm madrigalele, adevărate fresce sonore în care dirijorul, cu microevenimente „regizate” cu finețe, ne-a înfățișat întregul tablou într-o manieră impresionantă, evocatoare. În imediata vecinătate a acestei partituri, a fost așezată inspirata *Chindie* de Alexandru Pașcanu, conținînd variațiuni măiestrite, reunite într-un adevărat concert coral, cu „tarafuri” însuflețite permanent din izvoarele jocului nostru popular. O partitură recentă a maestrului Botez este *Colind de pace*, pe care am ascultat-o acum vibrînd prin lirismul cald în armonia prin excelență corală.

D. D. Botez, cu fiecare mărturisire, nu uită să menționeze că a scris puțin. Este adevărat, însă lucrările sale, însumînd circa 100 de opusuri, sînt realizate cu o mare conștiinciozitate și o înaltă dăruire.

Cel mai tînăr compozitor înscris în program, Valentin Gruescu, este deja autorul cîtorva partituri apreciate. Dintre acestea, maestrul a ales *Sorocul*, care ne-a dovedit că tînărul muzician este inspirat, cunoscînd bine resursele. *Legenda ciocîrliei* de Doru Popovici, înscrisă de asemenea în program, este un poem coral narativ, ce cîntă aspirația, visul, cu

mijloace decupate din cîntecele noastre vechi, impresionînd prin forța și greutatea rostirilor originale, muzicale în însăși esența lor. „Armoniile de mătase” ce încheiau și deschideau psalmodiile poemului au sunat cald, parcă pline de dor...

Ultimele momente ale concertului au fost dedicate simfoniei corale *Dar de nuntă* de Radu Paladi, partitură care, de asemenea, este înscrisă printre pasiunile dintotdeauna ale maestrului Botez. Cu compozitorul la pian, venerabilul dirijor a trăit, la pupitrul Coralei Filarmonicii „George Enescu”, adevărate clipe de creație artistică, deosebit de reconfortante pentru domnia sa, iar pentru noi memorabile. Alături de compozitorul Radu Paladi, au mai colaborat, cu sinceritate și aplomb, la reușita acestui concert sărbătoreț, solistele Olga Csörvasi, Mîndra Cernescu și Gabriela Drăgușin, precum și pianistii Nicolae Licareș și Iosif Ion Prunner. Vrînd parcă să toasteze, la capătul concertului, maestrul D. D. Botez a înscris printre lucrările foarte dragi madrigalul *Chipul tău neprihănit* de Clément Jannequin, desprins din lumea muzicală renaștentistă, care-i este atât de cunoscută. Cîteva versuri din acest madrigal pot fi luate însă ca cea mai frumoasă declarație închinată artei: „Întreaga ta ființă / prin ea respir / prin ea trăiesc”.

Anton DOGARU

Cristian Mandeal, Iosif Gerstenengst și Dumitru Moțatu la Radioteleviziune

Concertul de care ne vom ocupa s-a aminat de joi, cum avea loc întotdeauna, sîmbătă, și, deși s-a bucurat de un succes deosebit, ascultătorii prezenți în sală au fost în număr mai mic ca de obicei. Aplauzele de la sfîrșit sînt răsplata cea mai emoționantă, cea mai deplină, și constituie însăși pecetea evenimentului; de Cristian Mandeal publicul s-a despărțit cu greu, chemîndu-l mereu la rampă. Să relatăm însă desfășurarea concertului în ordinea programului.

Prima parte — *Sonata pentru orgă și orchestră de coarde* de Zeno Vancea — concepută în stilul polifonic contemporan, cu o fugă finală pe tema B.A.C.H., iar primele trei părți în formă de sonată, scherzo-rondo și lied, vădește, o dată mai mult, aplecarea compozitorului spre muzica de substanță, temeinic structurată. Redarea din concert a fost corectă, organistul Iosif Gerstenengst străduindu-se, pe deasupra, să diversifice registrarea, reliefind cu vigoare momentele de interes ale partituri sale solistice și ale lucrării în ansamblul ei.

Dumitru Moțatu în *Variațiunile Rococo* de Ceikovski a lăsat o impresie contradictorie, laudele alterînd cu criticile. După părerea noastră piesa „îi vine” foarte bine, mai ales pentru că tehnica sa este ordonată și alertă; muzicalitatea violoncelistului ploieștean s-a relevat în special în frazarea sensibilă, într-o gamă largă a expresiei, fără să alunece nici o

clipă în sentimentalism. Ceea ce nu-l ajută pe Dumitru Moțatu este instrumentul pe care cîntă, un Reghin destul de reușit dar incapabil totuși să concureze cu vechile instrumente pe podiumul de concert. O apăsare mai fermă îl blochează, îi înecă sunetul care și așa e destul de mic și lipsit de calitate. Pentru posibilitățile instrumentale ale lui Dumitru Moțatu și pentru cariera solistică căreia observăm că i se dedică cu tot mai multă fervoare, un violoncel de marcă este absolut obligatoriu.

Deși acompaniamentul orchestral (la concertul de violoncel, firește) este simplu și ușor de realizat, trebuie să remarcăm totuși promptitudinea lui Cristian Mandeal; atent însă relaxat, el și-a cruțat puterile pentru *Simfonia I* de Mahler. De la ultimul său concert în sala Radio, cu *Simfonia a V-a* de Șostakovici (și chiar dinainte, la Ateneu, cu Filarmonica clujeană și cea bucureșteană), Mandeal pare să se fi preocupat cu mai multă grijă de tehnica dirijorală propriu-zisă: au dispărut crisparea, încordarea continuă și unele mișcări lipsite de finețe, gestică sa de acum apărîndu-ne suplă, diferențiată, într-adevăr aptă să exprime întreaga fluctuație sonoră a unei lucrări cum e *Simfonia I* de Mahler. E un element ce-și are importanța sa și totuși considerat secundar de către unii datorită faptului că poate fi dobîndit prin asiduitatea studiului; dar nu atunci cînd gestul devine oglinda fidelă a unei fericite stări interioare.

Dimensiunile talentului lui Mandeal ni se par a fi relevabile în special prin alte două trăsături:

— prima: controlul permanent al desfășurării și al tensiunii, ceea ce se traduce practic prin modelarea fiecărei note și totodată printr-o detașare ce-i lasă libertate de a desena fraze largi, de a grada mereu creșterile spre punctele culminante și de a reveni în momentul imediat următor la liniște interioară — după asemenea epuizante acumulări — subliniind cu cea mai mare grijă detaliul ce urmează și care e începutul unei noi desfășurări;

— a doua: inspirația concertului (n-am găsit un termen mai potrivit, „improvizația” ar fi sunat și mai romantic); desigur că în timpul redării din concert Mandeal respectă schemele propuse la repetiții — schimbările de tempo, sublinierile, accentele, etc. — însă în cadrul acestor granițe rigide găsește un spațiu, fie el cît de mic, în care se mișcă parcă liber, improvizînd — chiar dacă în același spirit prestabil, cum altfel? — noi și abia simțite nuanțe și mișcări ce creează impresia unei trăiri de moment, surprinzătoare și oarecum diferită de ceea ce este totuși fix și mereu repetabil.

Pentru cel ce a asistat la repetiții, sau a cîntat în orchestră, simfonia i se pare luminată altfel în timpul concertului, lăsîndu-se atras de această stare de interes continuu pe care Mandeal o aduce cu el.

Dacă, ajungînd pînă aici cu lectura, veți spune că cele două trăsături, descrise ca fiind proprii lui Mandeal, le-ați mai sesizat și la dirijorul X sau Y și că ele de fapt sînt caracteristice pentru un interpret de valoare, înseamnă că efortul nostru de a-l situa pe Mandeal într-un orizont mai larg a dat roadele pe care le-am dorit.

Dan SCURTULESCU

Viorel Munteanu-Poemul-cantată „Ștefan cel Mare”

E bine (și firesc) că în creațiile lor, compozitorii tratează teme majore ale istoriei neamului; e bine (și revelator) că tinerii noștri autori asimilînd diverse stiluri și tehnici dețin o remarcabilă virtuozitate componistică. Sînt premise dar nu și garanții peremptorii ale mării muzici. Mai este necesară acea cutezanță de a depăși corectitudinea, lucrul făcut temeinic, conștiincios, de a evita reluările, continuările, chiar amplificările, de a cucerii noi teritorii, de a le explora în funcție de resorturile proprii fiecărei structuri temperamentale. Căci această cutezanță vine din însăși logica operei de artă care are o deschidere spre infinit în ceea ce privește originalitatea. Dincolo de sugestiile imediate, recognoscibile ale unui text sau oricărei surse extramuzicale, există un nivel — cel al altitudinii față de actul creator — în care sursa poate indica sensul demersului componistic. Eroismul și curajul unui Ștefan cel Mare, de pildă, se poate transfigura, în planul actului creator, în acea cutezanță capabilă să învingă inerția, mai mult, să determine un nou impuls inertial. Curajul întreprinderii, dorința de a crea un moment unic, o lucrare unică, de a impune o unică trăire artistică exclude în cazul lucrărilor programatice acea operație rutinieră în care pe o listă a comemorărilor și aniversărilor bifăm lucrările cu adresă precisă. Pornind pe de o parte de la legende și baladele în care este glorificată epoca lui Ștefan, de la creații muzicale fie folcloric-tradiționale — bocet, colinde — de la semnificațiile textului poetic extras din volumul „Nopți cu Ștefan cel Mare” al ieșeanului Ion Chiriac, Viorel Munteanu elaborează o lucrare solidă, de un echilibru clasic, cu deschidere spre monumental. O scriitură corală de mare diversitate — de la unisonul monodic pînă la polifonia superpozițională și eterofonie — dar de multe ori convențională, o orchestrație robustă — slujind aspectul evocator — uneori însă supralicitată, acoperind soliștii în momentele de tutti (frecvent pe Ionel Voineag, tenor cu voce mică, nepenetrantă). Mai depărtat de sursele muzicale decît cel din *Glasurele Putnei*, materialul sonor din poemul-cantată *Ștefan cel Mare* este supus unui travaliu componistic complex, de mare anvergură dar venicînd procedee și tehnici devenite academiste, bătătorite de creația contemporană: isoane, ostinato-uri, monodii eterofonizate, rupturi realizate prin cadențe arhetipice (omofonii placate, acumulări dinamice) etc. Dacă strategia arhitectonică este favorabilă mesajului muzical, regia timbrală stă oarecum sub semnul neeconomicului: un ansamblu vocal-instrumental de proporții celui utilizat trebuie exploatat la maximum, prezența corului de copii — de altfel o apariție remarcabilă pe care o datorăm Eugeniei Văcărescu-Necula — exclusiv cu rol coloristic, nefiînd motivată în context.

În aceeași seară am avut prilejul să-l ascultăm pe elevul-violonist Bogdan Bobocea care, cu subiectul ales — *Concertul* de Glazunov —, a promovat